

LEEVI

Tehkäämme kaikkemme, jotta emme
pysyisi paikoillamme

Paras kirja, jonka olen ikinä lukenut

Runoja

2/25

LEEVI on Madetojan musiikkilukion opiskelijoiden äidinkielen ja kirjallisuuden syventävällä Toimitustyö-kurssilla (ÄI17) toimittama lehti. Lehteä alettiin julkaista vuonna 1982.

Päätoimittaja Aapo Laurila

Toimittajat

Sara Aaltonen

Rori Karjalainen

Milja Koskenkorva

Kaisla Leinonen

Helmi Leppänen

Avia Moilanen

Mirella Nousiainen

Kansi Rori Karjalainen

Taitto Avia Moilanen

Ohjaava opettaja Kai Hissa

Digilehti <https://www.ouka.fi/madetojan-musiikkilukio/leevi-lehti>

LEEVI-lehti

PL 45

Leevi Madetojan katu 1

90015 Oulun kaupunki

Puh. 050-3672236

SISÄLLYS

PÄÄKIRJOITUS Tehkäämme kaikkemme, jotta emme pysyisi paikoillamme

Aapo Laurila

HAASTATTELU Koulumme uusi koulusihteeri

Kaisla Leinonen

ARVOSTELU | KIRJAT Paras kirja, jonka olen ikinä lukenut

Mirella Nousiainen

ARTIKKELI FYKE-matka 2025

Helmi Leppänen

KUVAKOLLAASI Kulttuurimatka 2025

Milja Koskenkorva, Rori Karjalainen

ARTIKKELI Kulttuurimatka 2025

Kaisla Leinonen

RUNOJA Lunastuksia, Koti, Hämärnänäkö

Sara Aaltonen, Avia Moilanen

NOVELLI Teurastaja

Avia Moilanen

VALIOVASTAUKSIA

KEVÄÄN 2025 YLIOPPILAAT

Tehkäämme kaikkemme, jotta emme pysyisi paikoillamme

Kohtalaisen koleissa merkeissä vietetty perinteinen kulttuurimatka sekä sen yhteydessä järjestetty FYKE-projekti ovat nyt takanapäin. Kotiin sain tuomisiksi upeita muistoja, oppimisen iloa sekä entisestään vahvistuneen yhteisöllisyyden tunteen. Sekä kulttuurimatkan että FYKE-projektin sisältöön ja tunnelmiin voivat lukijat tutustua tarkemmin tämän lehden muissa jutuissa.

Myös jalkani ja selkäni tulevat muistamaan kyseisen ”työmatkan” vielä pitkään. Noin kahdeksan tuntia ensimmäisestä päivästä kului bussissa istuessa, perjantain kotimatkalla samoin. Taukojakin toki pidettiin. Erilaisissa matkakohteissa vietetyt päivät sen sijaan olivat hyvin pitkälti kävely- ja seisomispainotteisia. Näin jälleenkäin olenkin huomannut, että Helsingin reissustani voisi tehdä selkeän ajallisen jaon sen perusteella, missä asennossa kehoni on milloinkin ollut. Se ei ole kovin hyvä merkki kehon jaksavuuden kannalta.

Kulttuurimatkan kaltaisen ikimuistoisen kokemuksen tähden tällaiset haasteet ovat toki täysin toissijaisia. Nyt ajatukseni kuitenkin ovat alkaneet siirtyä arkeen. Saavatko paikallaan olot jäädä riittävän katkonaisiksi jokapäiväisessä elämässäni? Mitä vaikeampaa on jakaa kuluneita päiviään ajallisesti istumis-, makaamis- ja liikkumisjaksoihin, sitä parempi.

Ylen haastatteleman liikuntafysiologi Arto Pesolan mukaan liiallisesta istumisesta voi seurata pitkäkestoisia muutoksia kehon toimintaan, olipa istumisasento kuinka optimaalinen hyvänsä. Istuessa suuri osa lihaksista kuluttaa vähäisesti energiaa, ja lähes koko kehon paino kohdistuu reiden takaosiin ja lantioon, mikä vaikeuttaa kehon tavanomaista toimintaa. Pienetkin seisomatauot noin puolen tunnin välein auttavat jo hyvin palauttamaan verenkiertoa sekä muuta aineenvaihduntaa normaalille tasolle. Opettajat ovat oppitunteja suunnitellessaan tulleet tässä asiassa jo hyvin vastaan: istumisjaksoja paloittelevat taukojummat ja kävelyt käytävällä voivat olla virkistävämpiä kuin aluksi uskoisikaan, ja opiskeluakin on miellyttävämpi jatkaa, kun on saanut hetkeksi siirtää ajatuksiaan pois työasioista. Toisaalta tiedän monen opiskelijan arvostavan pieniä liikkumistaukoja jo ennestään.

Vaikka kouluarki onkin kiireistä ja muuta ajateltavaa on jokaisella riittämiin, kannustaisin kaikkia opiskelijoita ja muita istumatyötä tekeviä ujuttamaan elämänsä mukaan myös fyysisen näkökulman, ellei sitä ole vielä alkanut tarkemmin huomioimaan. Tässäkin asiassa pienillä valinnoilla on eniten merkitystä: menenkö oppitunnin jälkeen istumaan sohvalle odottamaan seuraavan tunnin alkamista, vai käytätkö välitunnin pieneen kierrokseen yläkerrassa? Kokeilisinko tehdä läksyjä vaikkapa pöydän ääressä seisten? Kannattaa mahdollisuuksien mukaan pitää huolta siitä, ettei elämä täyty istumisesta – siinä on allekirjoittaneellakin opeteltavaa. Piakkoin alkava kesäloma on taatusti tehokas apu paikallaan olon vähentämiseen itse kullekin. Jaksetaan vielä lukuvuoden viimeiset päivät ja nautitaan aurinkoisesta ulkoilmasta!

Aapo Laurila, päätoimittaja

Koulumme uusi koulusihteeri

Uusi koulusihteerimme Matti Karjalainen tuli Madetojalle koulusihteeriksi tämän vuoden tammikuussa edellisen koulusihteerin jäätyä eläkkeelle. Töissä Karjalainen on siis ollut täällä koulusihteerin työtehtävissä hie-
man alle puoli vuotta.

– Toki nimike vaihtuu sitten tässä hallintosihteeriksi, lisää Karjalainen.

Mikään työtehtävissä ei siis käytännössä muutu, nimitys ainoastaan.

Juuri työtehtäviä Karjalaiselta löytyy paljon. On opiskelijoihin liittyviä asioita, kuten arvosanojen kirjaamisesta järjestelmään sekä opettajien palkkojen ja palkkioiden laittamista. Juuri tällä hetkellä hänen työpäivänsä ovat koostuneet pääosin opiskelijoiden suorituksien kirjaamisesta järjestelmään, opettajien palkkojen ja virkamääräyksien tekemisestä sekä ensi lukuvuodelle tarvittavien tarvikkeiden tilaamisesta. Hän siis vastaa hyvin monella tasolla lukiomme toiminnasta. Eniten Karjalainen pitää työssään henkilöstö- ja hallintopuolen työtehtävistä.

– Ne on itelle lähtökohtaisesti ne mielenkiintoisimmat näistä hommista, hän tähdentää.

Karjalainen tiesi jo opiskeluaikoinaan sen kaltaisten työtehtävien kiinnostavan häntä. Hän valmistui vuonna 2021 tradenomiksi ja sen jälkeen työskenteli verohallinnossa. Madetojan koulusihteeriksi hän pääsi työskentelemään sen jälkeen.

– Tämän työtehtävät vaikuttivat mielenkiintoisilta, Karjalainen sanoo.

Työssä on tullut vastaan monenlaisia uusia asioita. Myös Madetojan musiikkilukiolla on omat haasteensa, sillä erikoislukiona koulusihteerimme tehtäviin kuuluu paljon monien musiikkipuolen asioiden selvittelyä, kun taas muissa Oulun lukioissa ei esimerkiksi sellaista ole.

Yhteistyötä Karjalainen tekee eniten rehtorin, opinto-ohjaajien ja opettajien sekä myös muiden koulujen koulusihteerien kanssa.

– Opettajat ovat olleet mukavia ja auttavaisia. Aina on saanut apua, kun on pyytänyt, Karjalainen kehuu.

Uudessa työympäristössä hänet on siis otettu hyvin vastaan, ja hän kertoo pitävänsä Madetojan musiikkilukiosta. Opiskelijoihin hän ei ole vielä ehtinyt kunnolla tutustumaan, mutta ne, jotka ovat hänen luonaan asioineet, ovat hänen mukaansa vaikuttaneet oikein mukavilta.

Työpäivien ulkopuolella Karjalainen kertoo katsovansa mielellään urheilua, pääosin jalkapalloa. Lempijoukkueekseen hän sanoo Chelsean.

Haastattelun lopuksi koulusihteerimme kannustaa opiskelijoita nauttimaan lukioajoista. Hän kuvailee lukion olleen hänelle itselleen hyvin mukavaa aikaa.

– Ja tietenkin jatko-opinnot – niistä kannattaa nauttia, sanoo hän vinkiksi.

Kiitos haastattelusta, Matti!

Teksti: Kaisla Leinonen Kuva: Rori Karjalainen

Paras kirja, jonka olen ikinä lukenut

Mirella Nousiainen

Richard Papen ei enää kestä tylsyyttä ja päättää pyrkiä kouluun mahdollisimman kauas päästäkseen perhettään pakoon. Pennitön opiskelija päätyy Vermontin Hampden Collegeen, jossa hän onnistuu pääsemään viiden esoteerisen muinaiskreikan opiskelijan ja heidän opettajansa sisäpiiriin, eikä paluuta enää ole. **Donna Tarttin** esikoisromaani *Jumalat juhlivat öisin* (1992) on paras kirja, jonka olen ikinä lukenut.

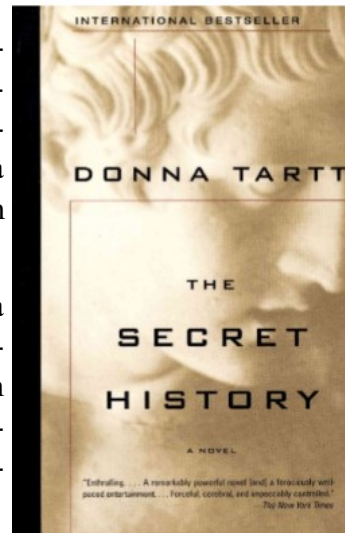
Heti alussa kerrotaan, että opiskelijat ovat murhanneet ystävänsä, ja kerronta sijoittuu myöhempään aikaan, jossa Richard muistelee menneitä. Niinpä lukija on samassa asemassa kuin Richard: Hampden on hänelle tuntematon ympäristö, eikä hän tiedä muista opiskelijoista yhtään mitään. Totuus murhasta paljastuu lukijalle pala palalta, mikä tekee kirjasta herkullisen koukuttavan.

Tartt on äärimmäisen taitava kirjoittaja. Hän on tunnettu erakkomaisesta ja mysteerisestä luonteestaan ja siitä, että hän julkaisee teoksen ani harvoin erittäin pitkän ja hartaan kirjoitusprosessin jälkeen. Panostuksen ja vaivannäön huomaa heti tekstin pikkutarkasta koristeellisuudesta, moniulotteisista hahmoista sekä nerokkaasta juonesta.

Hahmot ovat erittäin mielenkiintoisia ja monipuolisia. Itse pidän erityisesti siitä, että Camilla, koko konk-karonkan ainoa nainen, on feminiininen. Yleensä kirjailijat kuvaavat poikaporukoiden mukana kulkevia tyttöjä poikamaisina ”not like other girls” -ilmiön esimerkkeinä, mutta Tartt ei tähän syyllisty. Kirja pistää lukijan miettimään myös omia moraalejaan: Voiko murha olla oikeutettua, jos siihen on tarpeeksi painavat syyt, ja missä raja vedetään?

Kirja ei suinkaan ole helppolukuinen, mutta todellakin siihen paneutumisen arvoinen. Kieli on kirjavaa ja jokainen sana on pieteetillä valittu. Sivuja on noin 500, mikä tuntuu jopa liian vähältä, ja kirjan luettua jää janoamaan lisää. Eva Siikarlan käännöksessä oli tosin monia virheitä, enkä ainakaan itse ole muita suomenoksia onnistunut löytämään, minkä takia suosittelen lukemaan teoksen alkuperäiskielellä, jos suinkin mahdollista.

Jumalat juhlivat öisin on unohtamaton ja mielettömän viihdyttävä mestariteos, jonka luettua tuntuu, ettei maailmasta löydy mitään samanveroista. Kirja on täynnä kryptisyyttä, kirjallisuusviittauksia ja hienostunutta kerrontaa. Suosittelen sitä erityisesti niille, jotka haluavat innostua lukemisesta. Toisaalta kaikkien tulisi mielestäni lukea tämä kirja vähintään kerran elämässään.

ARTIKKELI

FYKE-matka 2025

Teksti ja kuvat: Helmi Leppänen

Tänäkin lukuvuonna järjestettiin FYKE-projekti, jonka kohokohtana oli matka Helsinkiin tutustumaan fyysikan ja kemian aloihin. Matka ajoitettiin niin, että se alkaisi heti kulttuurimatkan jälkeen eli FYKE-

porukka lähtisikin Oulun sijasta omalla bussilla Helsinkiin. Keskiviikkona Järvenpään kulttuurikierroksen jälkeen lähdimme takaisin Helsinkiin ja Hotelli Arthuriin, jossa majoituimme matkan aikana. Hotellille saapumisen ja huoneiden saamisen jälkeen oli paljon vapaa-aikaa ja monet kävivätkin porukalla syömässä tai muuten nauttimassa Helsingistä.

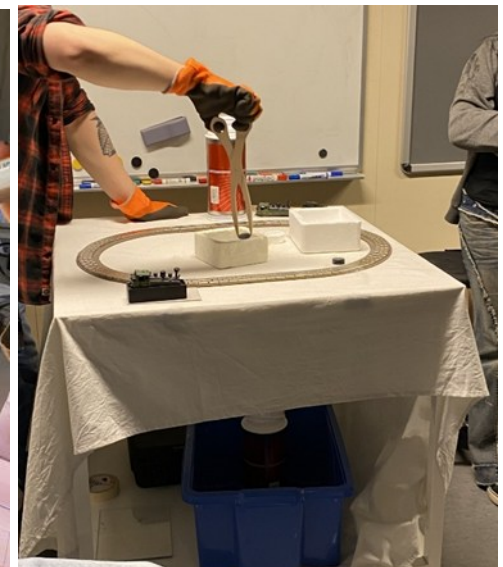
Torstaina aamupalan jälkeen suuntasimme Helsingin yliopiston Kumpulan kampukselle kemian laitokselle Chemicumiin. Pääsimme siellä tutustumaan VERIFINIin, kemiallisten aseiden kieltojärjestön nimettyyn laboratorioon. Ensin meille luennoi VERIFINin toiminnasta ja kemiallisista aseista, jonka jälkeen pääsimme kierrokselle ympäri laitosta. Pääsimme kierroksen aikana näkemään monia laboratorioita ja meille kerrottiin erilaisista menetelmistä sekä laitteista, mitä käytetään tutkimuksissa ja erilaisten näytteiden tunnistuksessa.

Pienen tauon jälkeen meille oli valmisteltu erilaisia kemiaan liittyviä tutkimuspisteitä, joissa meidän piti pohtia muun muassa vettä hylkivien kankaiden toimintaa ja käyttötarkoituksia. Pääsimme myös tekemään itse jäätelöä nestemäisellä tyypellä ja rakentamaan mustikalla toimivia aurinkopaneeleita. Pisteiden jälkeen oli taas reilusti vapaa-aikaa ennen illan nimenhuutoa.

Perjantiaamuna oli enemmän aikaa ennen kampukselle lähtöä fysiikan laitoksella tapahtuneen unohduksen takia, mutta se ei haitannut, sillä saimme nukkua pidempään ja käydä rauhassa kaupassa ostamassa eväitä kotiinpaluumatkalle. Saavuimme ennen puoltapäivää fysiikan laitokselle Physicumiin. Siellä pääsimme taas erilaisilla työpisteillä tutkimaan fysiikan ilmiöitä ja pohdimme ja tutkimme mm. kasvihuoneilmiöitä sekä eri alkuaineita spektrometrin avulla. Meille esiteltiin myös suprajohdetta, ja pääsimme lopuksi tutustumaan kampuksen tiloihin, joissa meille kerrottiin mahdollisuuksista ja tapahtumista, joita Helsingin yliopisto tarjoaa opiskelijoille.

Lopulta oli aika lähteä takaisin Ouluun ja matka olikin jo mennyt nopeasti ohi.

Suosittelen kaikille fysiikan ja kemian opiskelijoille lämpimästi FYKE-projektiin osallistumista, jos vain siihen on mahdollisuus. Totta kai matka Helsinkiin oli projektin kohokohta, mutta muutenkin on ollut antoisaa olla mukana projektissa ja siinä oleminen on avannut eri vaihtoehtoja esim. jatko-opiskelulle ja ammatinvalintaan. Kiitos Asta, Markus ja koko FYKE-porukka!

KUVAKOLLAASI

Kulttuurimatka 2025

Kuvat: Milja Koskenkorva ja Rori Karjalainen

Lahden musiikkilukiopäivät

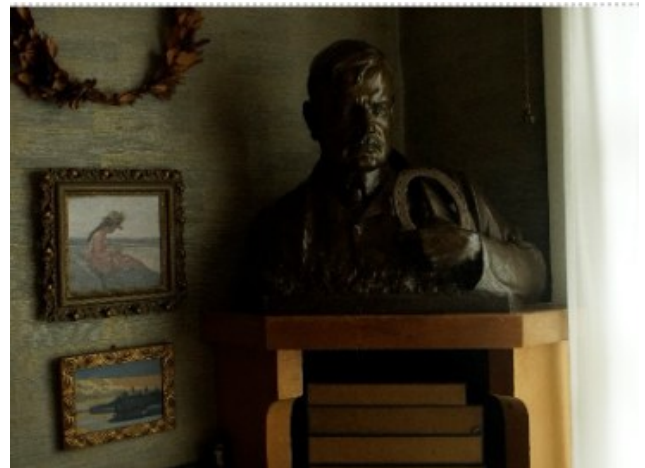
Kasvitieteellinen puutarha

Helsingin tuomiokirkko

Aleksis Kiven kuolinmökki

Ainola

Kulttuurimatka 2025

Vuoden 2025 kulttuurimatka oli täynnä iloa, musiikkia ja kauniita kulttuurikohteita.

Teksti: Kaisla Leinonen Kuvat: Rori Karjalainen, Kaisla Leinonen ja Mirella Nousiainen

Kulttuurimatka oli kaiken kaikkiaan unohtumaton ja ikimuistoinen kokemus varmasti aivan kaikkien osallistujien mielestä. Mutta mitä kaikkea tämä Madetojan musiikkilukion matka oikein piti sisällään?

Maanantai 5. toukokuuta oli lähtöpäivämme kulttuurimatkalle. Aamuhäätys ei onneksi ollut kovinkaan aikainen, sillä matkaan lähdettiin yhteensä neljän bussin voimin kuitenkin vasta yhdeksän aikaan. Matka majoituskohteeseen Espoon Korpilammelle oli hyvin pitkä, mutta matkan varrella tehdyt pysähdykset ja ruokailu Jyväskylän yliopistolla piristivät. Busseissa kiersivät myös reissuvihot, jonne jokainen opiskelija sai kirjoittaa fiiliksiään tai piirtää matkan varrella.

Lumoke-kuorokonsertti | Kuva: Rori Karjalainen

Maanantain kohokohta oli pysähdys Lahden Sibeliustalossa, jossa pääsimme pieneksi hetkeksi kurkistaamaan musiikkilukiopäivien tunnelmiin. Pääsimme seuraamaan talon vaikuttavaan pääsaliin upeaa ”Lumoke – Kaikki laulamaan!” -kuorokonserttia, joka tarjosi puolitoista tuntia monenlaista kuoromusiikkia **Reijo Aittakummun** johtamana.

Esiintyjiä oli kaiken kaikkiaan noin 300 opiskelijaa yhteensä kahdestatoista lukiosta ympäri Suomen, kuten Sibeliuksen lukiossa ja Kallion lukiossa. Kokoonpanoja oli suuremmista suurkuoroista pienempiin lauluyhtyeisiin saakka. Musiikkia oli laidasta laitaan: niin afrikkalaista kansanmusiikkia kuin **Bon Jovin** *Living on a prayer*kin, joten konsertti viihdytti ja yllätti sen koko keston ajan. Myös Madetojan musiikkilukio mainittiin alumnimme **Ellinooran** ansiosta: konsertissa saimme kuulla myös hänen tuotannostaan yhden kappaleen, mikä keräsi runsaasti hurraahuutoja katsomassa olleilta madetojalaisilta. Konsertti oli kaiken kaikkiaan hyvin hieno ja keräsi kehuja opiskelijoilta. Oli hienoa, kuinka siinä

monipuolisesti yhdisteltiin laulua ja liikettä.

Hotelli Korpilammelle saavuttiin noin puolentoista tunnin kuluttua. Pihalla meitä tervehtivät kauniin vaaleanpunaiset kirsikkapuut, jotka herättivät opiskelijoissa heti ihastusta. Myös hotellin kaunis sijainti Korpilammen rannalla keräsi kehuja. Meille kerrottiin, että hotellilla oli mahdollisuus aamusaunaan sekä uimiseen. Yhteisen iltapalan jälkeen pääsimme rauhoittumaan hotellihuoneisiimme ja valmistautumaan seuraavan päivän kulttuuripläjäystä varten.

Tiistaina meitä odottivat Helsinki ja sen upeat kulttuurikohteet. Lähdimme aamupalan jälkeen matkaan busseilla hotellin pihalta, ja matka ei onneksi kestänyt kovinkaan kauaa.

Kulttuurikohteina olivat Eduskuntatalo, Ateneum, Kiasma, tuomiokirkko ja Uspenskin katedraali sekä kasvitieteellinen puutarha. Ateneumissa oli esimerkiksi esillä näyttely *Rajojen rikkojat* 1800-luvun Saksassa opiskelleiden naistaiteilijoiden töistä ja Kiasmassa *Kivi, paperi, sakset* -niminen näyttely eri nykytaiteen materiaaleista. Kierrokset olivat hyvin pidettyjä ja pääsimme myös kysymään oppailta kysymyksiä taideteoksista.

Uspenskin katedraali

Jopa näissä kohteissa madetojalaiset pääsivät näyttämään musiikillista osaamistaan: Eduskuntatalossa vierailleet opiskelijat lauloivat kansanedustaja **Ben Zyskowitzille** onnitellulaulun. Myös Kiasmassa oli musiikkia: taideteoksena eräänlaiset roikkuvat matot synnyttivät Theremin-soittimen tavoin musiikkia opiskelijoiden kävellessä tai muilla tavoin liikkeessä niiden lähellä. Pian oli ruokailu UniCafessa. Kävelymatkalle iski epäonninen rankkasade, joka onneksi päivän mittaan lakkasi, sillä seuraavat tunnit olivat opiskelijoille vapaata aikaa Helsingin keskustassa. Busseilla palattiin kulttuurintäyteisen päivän jälkeen takaisin hotelliin illalla, jonne myös musiikkilukiopäivillä olleet opiskelijat ja opettajat saapuivat.

Keskiviikon ohjelmassa olivat odotetut Tuusulanjärven kulttuurikohteet Järvenpäässä. Aamulla jotkut opiskelijoista uskaltautuivat käymään uimassa kylmässä Korpilammessa ennen yhteistä aamupalaa hotellilla. Huoneet siistittiin ja omat tavarat kerättiin kasaan ennen lähtöä. Opiskelijoiden laukut odottivat hotellin, kun musiikinopettajat johtivat vielä viimeiset lauluharjoitukset, joihin saimme vielä yleisöäkin hotellin

väestä. Sää oli hyvin aurinkoinen, ja aurinko paistoi hieman silmiin laulaessa. Bussimatka kulttuurikohteisiin ei ollut kovinkaan pitkä, mutta sen aikana ehdimme saada hyvinkin paljon tietoa kohteista ja niiden entisistä asukkaista. Kulttuurikohteina olivat **Aleksis Kiven** kuolinmökki, Sibeliusten koti Ainola, **Pekka Halosen** Halosenniemi sekä ensimmäistä kertaa kulttuurimatkan vierailukohteena runoilija **J.H Erkon** Erkkola. Musiikkia näissä kohteissa riitti niin yhteislaulujen kuin esimerkiksi pianonsoitonkin muodossa.

Ensimmäisenä kaikki bussit pysähtyivät Ainolan pihapiirissä. Vierailimme kansallissäveltäjämme **Jean Sibeliuksen** ja hänen vaimonsa **Aino Sibeliuksen** haudalla heidän kotitalonsa pihapiirissä. Kävelimme haudalle parijonossa kunnioittavassa hiljaisuudessa, ja haudalle laskettiin kukkakimppu. Siellä lauloimme yhteisvoimin *Finlandian* ja *Sydämeni laulun*, jotka ovat molemmat Jean Sibeliuksen säveltämiä. Haudalta poistumisen jälkeen siirryimme bussikunnittain eri kulttuurikohteisiin. Yksi kulttuurikohteista oli juuri tämä ihastuttava Sibeliusten koti Ainola, jossa olivat eläneet monen vuosikymmenen ajan Janne ja Aino sekä heidän lapsensa. Saimme ensin pihalla paljon tietoa heidän elämästään ennen kuin pääsimme kiertelemään taloa sisältä päin. Talo oli hyvin kaunis, ja sisustus oli pidetty sen sisällä ennallaan. Seinillä oli hyvin paljon taideteoksia, esimerkiksi monia muotokuvia, sekä suuria kirjahyllyjä täynnä kirjoja.

Olohuoneessa oli kansallissäveltäjällemme lahjoitettu ja häntä varten tehty upea Steinway-flyygeli. Talossa oli myös ”F-duuri-takka”, joka on siis vihreän sävyinen ja jonka väri soi Jean Sibeliukselle F-duurissa.

Taidemaalari Pekka Halosen ja hänen vaimonsa **Maija Halosen** ateljeekoti Halosenniemi sijaitsee hyvin kauniilla, tosin todella tuulisella paikalla Tuusulanjärven rannalla. Jylhän ja korkean sekä tumman puurakennuksen jokaisesta ikkunasta on henkeäsalpaavat näköalat järvelle. Talo on sisältä hyvin avara ja kaunis. Näytteillä olevat useat taidemaalaukset koristivat talon jokaista seinää, ja pääsimme esittelyn jälkeen kiertelemään taloa itsenäisesti.

Sibeliuksen flyygeli Ainolassa

Kuva: Kaisla Leinonen

Uutena vierailukohteena kulttuurimatkalla oli juuri Pekka Halosen suunnittelema Erkkolan taiteilijakoti. Kyseessä on siis kirjailija sekä runoilija J. H. Erkon koti. Hänen nimensä oli monelle entuudestaan vieras, mutta saimme kuulla oppaalta hänen kirjoittaneen esimerkiksi kappaleen *Onkos tullut kesä* -sanoituksen. Nykyisin seinillä on esillä aina vaihtuvia näyttelyitä, ja meidänkin vierailukerrallamme seinät olivat täynnä upeita taideteoksia.

Aleksis Kiven kuolinmökin sisällä

Kuva: Kaisla Leinonen

Aivan kivenheiton päästä Erkkolasta sijaitsee kansalliskirjailijamme **Aleksis Kiven** kuolinmökki, jonka pihamaalla lauloimme kappaleen *Laulu oravasta* eli *Timon laulun* romaanista sta *Seitsemän veljestä*. Mökin sisällä pääsimme myös vierailemaan. Mökki oli vaatimattoman pieni, mutta siltikin hyvin vaikuttava ja ajatuksia herättävä.

Kulttuurikohteissa käynnin jälkeen lähdimme jatkamaan matkaa kohti Oulua lukuun ottamatta bussia, joka lähti FyKe-projektilaisten matkaan. Pysähdyimme vielä matkan varrella täyttämässä vatsamme Järvenpään seurakuntaopistolla ja myöhemmin vielä kaupassa. Kun viimeinen bussi saapui hieman tietöiden viivästytämänä juuri ennen yhtätoista koulun pihalle, kulttuurimatka oli tullut päätökseensä.

Kiitos ikimuistoisesta kulttuurimatkasta kaikille osallistujille!

RUNOJA

Lunastuksia

Katson videoita.
Katson sua.
Ootan että nään sun silmät kunnolla.
Etsä katso?
Etsä ees vilkase?
Mä oon maksanu tästä.
Mä oon maksanu susta!
Niin puhu mulle kuin mä haluan
Puhu mulle kuin lapsi

Sara Aaltonen

Hämäränäkö

Sun täytyy nähdä selvästi
myös silloin kun on pimeää
pelkään et yö ottaa susta vallan
kun sen kohtaat

Sun täytyy nähdä kuinka
vanha valo on jo sammunut
vaikka joinain hetkinä
se mielessäsi palaa

Sun täytyy nähdä että sä et
saa siitä hyvää vaikka
oot joskus saanut
se on mennyttä syystä

Sun täytyy nähdä vaikka
suuri valo joskus sokaisee
et voi silloin kaivata
mennyttä yötä

Avia Moilanen

Koti

Kävellään käsi kädessä
tutuilla poluilla
aurinko alkaa laskea
pitkä matka kotiin
Huomaat et se pelottaa
Alat todistella
Jos pimeys kerkee tulla
Me kiirehditään kotiin

Kävellään vierekkäin
ei paljoa asiaa
tiedät mitä aattelen
huomaat kuinka hiljenee
koitat keskustella
etkä uskalla kun tiedät
ihan kohta pimenee
koti meitä lähenee

Kävelet mun edellä
äänettömyydessä
yö on tullut
ajatellaan sitä samaa
toinen murtuu ensin
toinen murtuu ihan kunnolla
kun yö ottaa vallan
ja vihdoinkin ollaan kotona

Avia Moilanen

Teurastaja

Avia Moilanen

Juoksen metsässä, hengitän tuulta ja tunnen maan tassujeni alla, kun kuulen jonkun astelevan metsän läpi. Kylmä tuuli pieksee puita ja lunta kertyy hänen vaatteillensa. Hänen jalkojensa alla maa on kovettunut, mutta siinä missä lammas kulkee lumi antaa periksi. Sen hennot kaviot uppoavat valkoiseen vaippaan ja sen silmät vilkuilevat levottomina sivuille. Ihminen pitelee narua, joka sitoo lampaan häneen. Lammas on osa hänen omaisuuttaan, osa hänen oikeuttaan. Katselen heitä varjoista. Kiiluvat silmät ja kulmikkaat liikkeet paljastavat nälkäni. En näe ihmistä hallitsijana, vaan esteenä. Tiedän, että ihminen on ottanut oikeudekseen säännöstellä meidän kohtaloamme. Minulle tuo oikeus näkyy vain aseina ja voimana. Aivan kuin ihminen näkee minut vain uhkana, petona ja teurastajana. Mutta kuka on todellinen teurastaja? Se, joka teurastaa selviytyäkseen, vai se, joka vaatii enemmän kuin tarvitsee?

Ihminen ei näytä pelkäävän, hän tietää olevansa luonnon mestari. Se, joka päättää kuka elää, ja kuka kuolee. Hän on kesyttänyt lampaan nöyräksi ja helposti hallittavaksi, palvelemaan ihmisiä tehokkaasti. Hän pitää minua loitolla kehittyneisyytensä avulla. Minulle ei jää muuta, kuin pimeys ja metsän laki. Lasken katseeni, koska ymmärrän. Vetäydyn takaisin varjoihin ja sulaudun metsän ikiaikaiseen hämääseen. Ihminen jatkaa nyt matkaansa lammas narussa perässä. Se on aina ollut näin. Ihminen kulkee eteenpäin ja muu maailma väistyy tieltä.

Ihmiset eivät näe itseään luonnon osana, vaan sen hallitsijoina. Ja silti, jos he katoaisivat, metsä kasvaisi takaisin, joet virtaisivat puhtaina ja me jatkaisimme elämäämme, kuten ennen heidän aikaansa. He näkevät meidän aina vain resursseina tai tunkeilijoina, vaikka me olimme täällä ensin.

Ehkä jonain päivänä he ymmärtäisivät, etteivät he ole tämän maailman ainoat asukkaat. Ehkä jonain päivänä he huomaavat tuhoavansa kaiken, lopulta myös itsensä. Siihen asti piiloudumme, väistämme ja palvelemme.

VALIOVASTAUKSIA | YO KEVÄT 2025

Uskonto Helka Mutanen

8.2 Pohdi esimerkkien avulla, millaisissa kysymyksissä ja miten uskonto voi vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon Suomessa.

Suomessa on tehty tutkimusta siitä, kuinka paljon eduskunnassa pidetyissä puheenvuoroissa on näkyvissä uskonnollinen ajattelu ja kuinka paljon omia poliittisia näkemyksiä perustetaan tähän ajatteluun. Puheenvuorojen, joissa mainitaan uskonto, prosenttiosuus oli tuloksen mukaan hyvin minimaalinen (noin 1% luokkaa), ja näistä puheenvuoroista vain murto-osassa näkemystä nimenomaan perusteltiin uskonnollisella ideologialla. Uskontojen vaikutus näkyy kuitenkin niin kansanedustajien arvomaailmassa kuin koko suomalaisen yhteiskunnan rakentumisessa. Eduskunta ja sen 200 kansanedustajaa on kuin suomalainen yhteiskunta pienoiskoossa: joukosta löytyy niin uusateisteja, uushenkisyyttä harjoittavia, tapakristittyjä kuin konservatiivikristittyjä edustajia ja lisäksi pitkän linjan kansanedustaja, juutalainen Ben Zyskowicz, joka on myös parin vuoden sisällä kohdannut juutalaisvastaista väkivaltaa. Kaikki erilaiset ideologiat ovat yksilöiden arvovalintojen taustalla, vaikka suomalaisessa kulttuurissa ei olekaan tapana tuoda omaa maailmankatsomusta julkiseen keskusteluun – sitä pidetään vahvasti yksityisasiana, joten myös kansanedustajat ovat

lausunnoissaan varovaisia. Poikkeustapaukset, kuten 2019–2023 kansanedustajana toiminut, fundamentaalikristitty ja poikkeuksellisen radikaalina pidetty Ano Turtiainen, saavat paljon mediatilaa, vaikka todellisuudessa lähes kaikki edustajat ovat melko maltillisia – todellinen kuva siis hieman vääristyy.

2020-luvulla suuria yksittäisiä päätöksiä ja lakialoitteita, joissa uskonnolliset kysymykset ovat nousseet esiin, ovat esimerkiksi keskustelu eutanasiasta ja translaista, Nato-jäsenyyssprosessin yhteydessä esiin nousut uskonnonvapaus- ja jumalanpilkkalaki, maahanmuuton vuoksi lisääntynyt islamilainen ja muu uskonnollinen ääriajattelu tai muuten uudenlainen kulttuuri (ainakin uhkakuvia pyritään luomaan), kansankirkko ja sen verotus- ja muut lailla säädetty oikeudet ja tuore lakialoite eheytyshoitojen kieltämiseen liittyen, joka ei edennyt eduskunnassa. 2010-luvulla keskustelussa ja myös politiikassa vahvasti esillä olivat esimerkiksi tasa-arvoinen avioliittolaki (jonka Yleisradion homoilta vuosikymmenen alussa nosti suureen tietoisuuteen), Jehovan todistajien karttamissäännöt ja niiden mahdollinen laittomuus, vanhoillislestadiolaisten pedofiiliakohut ja niihin liittyvät oikeudelliset vastuut, juutalaisten poikien ympärileikkaukset mahdollinen kriminalisointi, aborttioikeuteen liittyvät kysymykset, kirkosta eroaminen ja sen vaikutukset, koulujen uskonnonopetus, kristillisten perinteiden näkyminen yhteiskunnassa ja erilaisten vakaumusten huomioiminen yhteiskunnan rakenteissa.

Suuri osa pinnalle nousseista aiheista kumpuaa yhteiskunnallisesta ja länsimaille tyypillisestä sekularisaatiosta eli vahvasta maallistumiskehityksestä; uskonto muuttuu yhä enemmän yksityisasiaksi, kun ihmiset (etenkin nuoret sukupolvet) haluavat harjoittaa omaa hengellisyyttään tai henkisyyttä omilla ehdoillaan. Suomessa yhteiset arvot ja asenteet ovat radikaalisti muuttuneet – pääosin liberalisoituneet, mutta myös toisen ääripään kannatus on lisääntynyt – parin viimeisen vuosikymmenen aikana, vaikka kehitys kumpuaakin jo 1960- ja 70-lukujen liikehdinnästä. Tähän on vaikuttanut niin globalisaatio ja sen myötä tulleet uudet aatteet, sosiaalinen media, tiedon lisääntyminen kuin uskonnon korvaajiksi luonnehditut ilmiöt, kuten ostoskulttuuri ja virtuaaliset yhteisöt. Suomen uskonnollinen kenttä on laajentunut 2000-luvulla valtavasti, ja uusien ideologioiden rantautuminen on saanut ihmiset kyseenalaistamaan perinteisesti itsestään selvinä pidettyjä kristillisiä arvoja.

Arvojen uudelleentulkinta on vaikuttanut esimerkiksi perheiden toimintaan ja sitä kautta myös perhepolitiikkaan. Suomessa 1900-luvulla yleisemmin paheksuttu abortti on nykyään lähes yhteiskunnallisen normin asemassa, joskin jotkut konservatiiviset kristityt tai kristilliset ryhmittymät ja esimerkiksi maahanmuuton seurauksena maahan muuttavat muslimit saattavat olla poikkeuksia. Myös lakia lääkärin omantunnonvapaudesta abortin tekemisessä on kritisoitu. Abortin ja aktiivisemmän syntymisen rajoittamisen (kuten ehkäisyn) käytön lisääntymisen myötä suomalaisten määrä vähenee jatkuvasti, ja väestöpyramidin tasoittamiseksi maahanmuuttoa on lisätty – tämä herättää kuitenkin paljon poliittista vastarintaa esimerkiksi perussuomalaisissa. Maahanmuutto nähdään niin turvallisuusuhkana kuin sellaisena kulttuurin muuttumisena, jota osa suomalaisista ei halua yhteiskuntaan. Maahanmuuttajat ovat useimmiten muslimeita, joten tätä (ja ääri-islamilaisten jihadistien Eurooppaan tekemät terrori-iskujen) kautta myös islaminvastaisuus on lisääntynyt voimakkaasti. Osa muslimeista on puolestaan ehdottanut, että muslimeilla olisi oikeus tietyissä kysymyksissä (kuten avioliitossa) turvautua sharia-tuomioistuimeen. Tätä ei ole kuitenkaan poliittisesti hyväksytty. Perussuomalaiset ovat ajaneet voimakkaasti myös juutalaisille (ja osittain myös muslimeille) kieltoa suorittaa rituaalista ympärileikkausta poikalapsille. Kysymys nähdään toisaalta uskonnonvapaus- ja toisaalta itsemääräämis- ja lasten oikeuksien kysymyksenä.

Kun Suomi (ja Ruotsi) Venäjän hyökkäyssodan alettua alkoi harkitsemaan puolustusliitto Natoon liittymistä ja lopulta päätyi hakemaan jäsenyyttä, ongelmaksi nousivat Turkin (ja myös Unkarin) vastalauseet. Vahvan islamilainen maa perusteli hakemuksen ratifioinnin viivyttelyä sillä, että suomalaisessa yhteiskunnassa uskonnonvapauslain nojalla oli mahdollista esimerkiksi pilkata Koraania ja haukkua uskontoja. Ruotsissa ongelma kärjistyi isoksi, kun vastassa oli turvallisuuspoliittinen näkökulma suhteessa oikeusvaltioperiaatteisiin, ja ääripäiden aktivistit ottivat kantaa kovin keinoin – keskustelu oli myös Suomessa vilkasta. Suomessa on käytössä myös jumalanpilkkalaki, joka kieltää Jumalan pilkkaamisen. Vaikka lakia sovelletaan hyvin harvoin, se aiheutti yhteiskunnallista keskustelua siitä, voiko tällaista lakia olla Suomen kaltaisessa valtiossa; laki kuitenkin sai Turkin suhtautumaan maahan suopeammin, ja niin jäsenyys Natoon vahvistui paljon Ruotsia nopeammin, jossa lakia ei ole.

Suomessa myös politiikan kentällä näkyy kansan polarisaatio eli jakautuminen ja ääripäät – ilmiö on tuttu myös miesten ja naisten välisissä sukupuolieroissa: miehet menevät konservatiivisempaan ja naiset liberaalimpaan suuntaan. Usein motiivina on joko uskonnollisuus tai uskonnonvastaisuus, ja molemmilta laidoilta

perustellaan omia näkemyksiä kummallakin tavalla. Tunnettu esimerkki on KD:n kansanedustaja Päivi Räsänen kommentti, jossa hän raamatunkohtaa siteeraamalla kristisoi Suomen evankelis-luterilaisen osallistumista pride-tapahtumaan. Tämä synnytti voimakasta keskustelua siitä, missä menee sanan- ja uskonnonvapauden raja suhteessa yhdenvertaisuuteen ja ihmisoikeuksiin. Asiasta nostettiin syytteet ja käytiin oikeusjuttu, jonka perusteella Räsästä ei tuomittu. Suomessa on myös muita kansanedustajia, kuten perussuomalaisten Jussi Halla-Aho ja Sebastian Tynkkynen, jotka on tuomittu kiihottamisesta kansanryhmää vastaan islamvastaisten kommenttien perusteella. Kansanedustajat ovat vedonneet sananvapauteensa, mutta oikeuslaitos katsoi rikoksen tunnuspiirteistön täyttyneen.

Eutanasia on kysymys, johon haetaan perustelua monista uskonnoista. Moni kristitty poliitikko on todennut, että ihmiselämästä itse päättäminen on Jumalan sanan vastaista ja siksi eutanasiaa ei tule sallia. Keskustelu on kiivasta ja lakialoitteita eutanasian sallimisesta on vireillä. Pari vuotta sitten käydyssä translakikeskustelussa ja lakia vastaan esitetyissä vasta-argumenteissa korostui Raamatun julistus siitä, että

ihminen on luotu mieheksi ja naiseksi eikä Jumalan luomistyötä saisi muuttaa. Toisaalta lakia puoltavat ihmettelivät, miksi vastustajat eivät noudata kristillistä rakkautta ja tasa-arvoisen ihmisarvon ihannetta. Muut poliittiset puolueet ottivat selkeän linjan äänestyksessä, mutta Keskusta antoi edustajilleen omantunnonvapauden, koska puolueen piirissä on edustajia, jotka noudattavat Raamatun konservatiivista tulkintaa. Myös muissa vastaavissa kysymyksissä puolue on turvautunut omantunnonvapauteen, mikä on herättänyt paljon kritiikkiä.

Myös suomalainen muinainen uskontoperinne näkyy yhä suomalaisessa kulttuurissa, ja myös lailla pyritään säätelemään kulttuurin säilymistä ja suojelemaan kulttuurillisesti arvokkaita kohteita ja teoksia. Euroopan ainoalla alkuperäiskansalla, saamelasilla, on vielä jäljellä piirteitä omasta uskontoperinteestään, mitä yritetään lain keinoin varjella. Koska Suomen valtio on sortanut saamelaisia pitkään, nykyään pyritään takaamaan laissa, että sortaminen ei toistuisi uudestaan. Viime hallituskaudella saamelaiskäräjät aiheuttivat kiistaa, kun eduskuntapuolueet eivät päässeet asiasta yksimielisyyteen. Saamelaiskäräjät on mukana myös luterilaisen kirkon kirkkoneuvostossa, ja se pyrkii elimenä päättämään itse saamelaisten asioista ja perinteen turvaamisesta. Uushenkisyys pyrkii myös elvyttämään suomalaista muinaisuskoa: esimerkiksi Karhun kanssa -yhteisö haki laillista uskonnollisen yhteisön asemaa, joka myönnettiin liikkeelle vuonna 2013. Lailla pyritään siis takaamaan yhtäläiset oikeudet niin kristityille, uushenkisille, uskonottomille, muslimeille kuin muillekin vähemmistöille – siksi politiikalla on uskontojen kannalta hyvin merkittävä rooli.

Yhteiskuntaoppi

7.A Taulukko: Luottamus valtakunnallisiin uutismedioihin

TAUSTAA		
Vastaajien luottamus valtakunnallisiin uutismedioihin (Helsingin Sanomat, MTV uutiset, Yleisradio) TNS Gallupin (2007) ja Taloustutkimuksen (2019) tutkimuksissa. Summamuuttujan keskiarvo asteikolla 1–5 (pieni luottamus 1 – suuri luottamus 5). Taulukossa tiedot vastaajan sukupuolen, iän, koulutustason ja puoluekannatuksen mukaan.		
	2007	2019
Kaikki vastaajat	4,33	3,99
Nainen	4,40	4,16
Mies	4,26	3,80
18–34-vuotias	4,37	3,90
35–59-vuotias	4,34	4,00
60–79-vuotias	4,31	4,06
Vain perusasteen koulutus (peruskoulu)	4,45	3,97
Toisen asteen koulutus (lukio, ammattikoulu)	4,31	3,94
Korkeakoulutus (yliopisto, ammattikorkeakoulu)	4,24	4,01
Vasemmistoliitto	4,21	4,02
Vihreät	4,32	4,22
Perussuomalaiset	4,24	3,10
Kokoomus	4,37	4,17
SDP (Suomen Sosialidemokraattinen Puolue)	4,33	4,23

Lähde: Markus Ojala ja Janne Matikainen. *Heikentynyt vai eriytynyt? Suomalaisten luottamus uutismediaan*. Media & viestintä 45(1). Joulkaistu: 2022. Muokkaus: YTL.

Helka Mutanen

7. Luottamus ja yhteiskunnallinen polari-soituminen Suomessa

7.1 Tarkastele taulukon 7.A pohjalta valtakunnallisiin uutismedioihin kohdistuvaa luottamusta ja siinä tapahtuneita muutoksia eri väestöryhmissä Suomessa 2000-luvulla.

Aineistossa 7A on taulukoituna asteikolla 1-5 suomalaisten luottamusta valtakunnallisiin uutismedioihin (HS, MTV uutiset, YLE) vuosina 2007 ja 2019. Kyselytutkimusten avulla on verrattu sitä, miten luottamus on vuosien välillä muuttunut. Taulukossa kuvataan kaikkien vastaajien kokonaisluottamuksen tasoa ja eritellään eri yhteiskunnan ryhmiä, jolloin ryhmien välisiä luottamuseroja on helppo lukea. Taulukon suurista linjoista voi todeta, että vuonna 2007 niin kaikkien vastaajien kuin yksittäisten ryhmienkin luottamus uutismedioita kohtaan on ollut suurempaa kuin vuonna 2019. Suomessa perusluottamuksen taso on lähtökohtaisesti hyvin korkea: vuonna 2007 se on ollut 4,33 ja vuonna 2019 3,99. Luottamus on siis suurta myös vuonna 2019 mutta suhteessa aiempaa vähäisempää. Luottamuksen heikentymistä selittävät niin muuttunut yhteiskunnallinen tilanne, sosiaalisen median käytön yleistyminen, keskustelu medialukutaidosta kuin mis- ja disinformaation leviäminenkin.

Aineiston tulosten yksi erityispiirre on se, että vuonna 2007 luottamus valtamedioita kohtaan on ollut äärimmäisen tasaista kaikkien ryhmien ja eri yhteiskunnallisissa asemassa olevien välillä: vaihteluväli on ollut vain 0,19 yksikköä, ja kaikkien eri ryhmien luottamus on ollut yli 4 asteikolla 1–5. Suomalaista mediaa voikin pääosin pitää luotettavana, sillä maassa on hyvin vähän korruptiota, ja valtamediat käsittelevät asioita objektiivisesti. Suomalaisiin medioihin ei usein päädy misinformaatiota, ja toimittajat pyrkivät työssään objektiivisuuteen. Median toimintaa myös valvotaan. Vuonna 2019 luottamuksen taso on useimpien ryhmien kohdalla vähentynyt tasaisesti, yhteensä 0,34 yksikköä, mikä voisi kuvata yhteiskunnallisen tilanteen muuttumista sen sijaan, että sinänsä valtakunnan medioissa tai niiden toimintaperiaatteissa olisi tapahtunut suuria muutoksia.

Jokaisessa eri ryhmässä on siis tapahtunut vuosien välillä luottamuksen laskua, mutta kaiken kaikkiaan naiset luottavat uutismedioihin miehiä enemmän ja puoluekannatuksen perusteella suhteessa suurinta luottamusta on raportoitu molempina mittauskertoina kokoomuslaisten, sosiaalidemokraattien ja vihreiden kohdalla. Koulutustasoissa mitattuna suurin luottamustason lasku on tapahtunut matalasti koulutetun väestön kohdalla, jossa raportoitu luottamuksen väheneminen on 0,48 yksikköä; luottamus on ollut korkeinta, mutta myös tippunut eniten. Korkeakoulutetun väestön kohdalla muutos on ollut maltillisempaa ja säilynyt vakaampana, mitä voisi selittää esimerkiksi koulutuksen mahdollistama kriittinen ja analyyttinen suhtautuminen uutisointiin pelkän nopean ja tunnepohjaisen median lukemisen sijaan.

Kaikista suurin muutos luottamuksessa on tapahtunut perussuomalaisten kohdalla, jossa pudotusta on tullut 1,14 yksikköä. Vuonna 2007 luottamus on ollut muiden puolueiden kanssa melko samalla tasolla, mutta vuonna 2019 se on selvästi alhaisin jokaiseen ryhmään verrattuna; eroa seuraavaksi alhaisempaan ryhmään on 0,7 yksikköä, mikä on suhteessa valtavan paljon. Puolue on muuttunut luonteeltaan paljon: Timo Soinin aikainen perussuomalainen puolue oli maltillisempi ja enemmän keskellä, mutta 2010-luvun loppupuolella puolue koki hajoamisen seurauksena suuria muutoksia ja liikehdintää konservatiivisempaan ja populistisempaan suuntaan. Suomalaisessa yhteiskunnallisessa kontekstissa puolue on leimautunut mediakriittiseksi vaihtoehdoksi ja se on pyrkinyt tekemään pesäeroa perinteisiin puolueisiin ja myös mediaan. Esimerkiksi Yleä on syytetty arvoliberalismista ja Helsingin Sanomia siitä, millä tavoin se on kirjoittanut tietyistä poliitikoista. Kriitikki suomalaista mediaa kohtaan on siis ollut yleinen tema puolueen kannanotoissa, mikä näkyy myös kannattajien luottamuksessa. Vuonna 2025 luottamus on luultavasti alentunut lisää.

Perussuomalaisten kannattajista enemmistö on miehiä, mikä näkyy taulukossa miesten ja naisten välisen luottamuksen erona (0,36 yksikköä.) Sukupuolen väliset erot voivat liittyä naisten ja miesten tyypillisiin persoonallisuuden piirteisiin ja niiden eroihin, erilaisiin sukupuolittuneisiin arvoihin tai esimerkiksi siihen, että syrjäytyneistä suurempi osa on miehiä. Syrjäytyminen voi horjuttaa luottamusta niin mediaan kuin koko yhteiskuntaankin. Naiset ovat puolestaan lähtökohtaisesti liberaalempia kuin miehet, mikä voi näkyä esimerkiksi siinä, että valtamedioita pidetään jo lähtökohtaisesti suurella arvolla ja vapaan mutta vastuullisen median periaatetta kannatetaan. Myös nuorten luottamus uutismedioita kohtaan on muuttunut voimakkaammin kuin monen muun ryhmän kohdalla. Nuorten (18–34-vuotiaiden) suhtautuminen on ollut vuonna 2007 ikäryhmistä korkainta (joskin lähes samalla tasolla muiden ikäryhmien kanssa), mutta vuonna 2019 kaikki ovat vaihtuneet, ja nuorten luottamus mediaan on heikompaa kuin muiden ikäryhmien. Tämä voisi kertoa siitä, miten nuorille on esimerkiksi kouluissa puhuttu medialukutaidostaja -kriittisyydestä ja disinformaation vaaroista.

Vastauksen pituus: 4363 merkkiä.

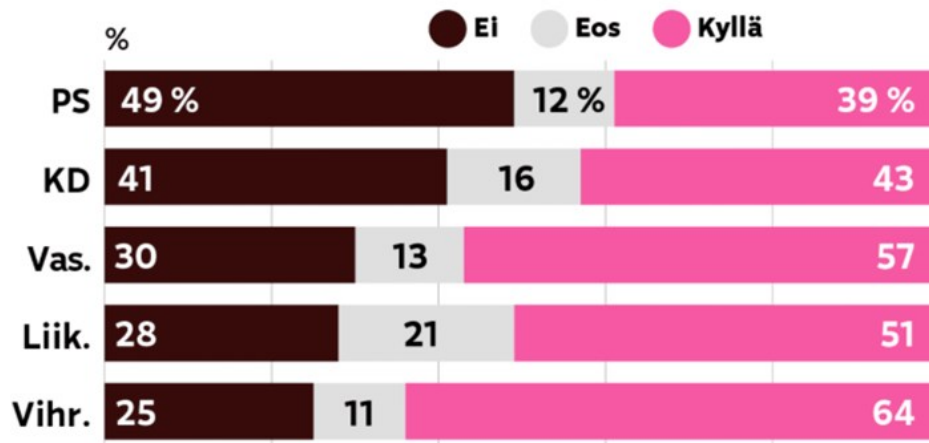
7.2 Tarkastele, millaiset asiat jakavat suomalaisia, ja pohdi, miten yhteiskunnallista polarisoitumista voitaisiin hillitä. Hyödynnä vastauksessasi kuviota 7.B.

7.B Kuvio: Kenen kanssa voisit seurustella?

TAUSTAA

Kuvio kertoo, miten suomalaiset suhtautuvat seurusteluun eri puolueita kannattavien ihmisten kanssa. Taloustutkimuksen vuonna 2023 Ylelle tekemään kyselyyn osallistui noin 1 300 iältään 18–79-vuotiasta henkilöä. Tutkimuksen virhemarginaali on 2,9 prosenttiyksikköä suuntaansa. Lyhenne Eos kuviossa tarkoittaa "Ei osaa sanoa". Puolueiden lyhenteet kuviossa: PS = Perussuomalaiset, KD = Suomen Kristillisdemokraatit, Vas. = Vasemmistoliitto, Liik. = Liike Nyt, Vihr. = Vihreä liitto.

Voisitko kuvitella seurustelevasi vakavasti ihmisen kanssa, joka äänestää seuraavaa puoluetta?

Lähde: Noora Takamäki. Samassa suhteessa mutta eri puolilla. Ylen verkkosivut.

https://images.cdn.yle.fi/image/upload/c_crop,h_1300,w_1300,x_0,y_0/or_1.0,c_fill,g_faces,h_1200,w_1200/dpr_2.0/q_auto:eco/ff_auto/fl_lossy/v1693470409/39-116524664f048107d72c. Julkaistu: 5.9.2023. Viitattu: 20.1.2024. Muokkaus: YTL.

13 / 14 p.

Suomen polarisaatio- eli kahtiajakautumiskehitys on lisääntynyt 2010-luvun aikana ja erityisesti 2020-luvulla. Trendi noudattaa samaa kaavaa kuin muualla Euroopassa, USA:ssa ja globaalilla tasolla koko maailmassa, jossa on havaittavissa samankaltaista polarisaatiokehitystä. Kehitys näkyy niin Euroopan unionin toiminnassa, USA:n kahtiajakautumisessa kuin lännen ja muun maailman välisistä arvojen ja ajatusmaailmojen ristiriidoissa. Suomessa polarisaatiota on tapahtunut laajasti monien eri ihmisryhmien välillä: sukupuolten väliset ideologiset erot kasvavat, arvoissa on tapahtunut liukahdusta molempiin ääripäihin ja politiikassa haetaan vastakkainasettelua niin taloudessa kuin työmarkkinakysymyksissä. Polarisaatio konkretisoituu sosiaalisessa mediassa ja muussa julkisessa keskustelussa, ja ääripäiden mielipiteet saavat paljon huomiota ja mediatilaa. Toisaalta on muistettava, että laajemmassa mittakaavassa suomalainen yhteiskunta on lähtökohtaisesti arvoiltaan liberaali, demokraattinen ja yhteiskuntarakenteeltaan vasemmistolainen, eikä maailman mittakaavassa ääripäiden näkemykset saa paljon kannatusta, vaikka kehityssuunta näyttääkin olevan huolestuttava.

Sosiaalinen media on lisännyt polarisaatiota. Anonyymiyys tai muuten ilman vuorovaikutusta tapahtuva kommunikointi mahdollistaa näkemysten kärjekkäämmän ilmaisun ja rohkeamman kannanottamisen, jollaista todellisessa elämässä kasvokkain ihmisten kanssa moni ei harjoittaisi. Nopeatempoisessa sosiaalisessa mediassa muiden tunteet, yleiset käytöstavat ja laaja-alainen ajattelu on helppo sivuuttaa ja mielipiteitä helppo kärjistää. Kärkkäät ajatukset saavat myös helpommin huomiota ja herättävät reaktioita. Nykyinen sosiaalinen media on temmoltaan nopeaa ja dopamiinihakuista, eivätkä pitkät ja perustellut näkemykset herätä ihmisten mielenkiintoa. Sosiaalinen media pyörii siis populististyyllisellä eli kansalle yksinkertaistetulla sisällöllä. Myös eri somealustojen välillä on nähtävissä eroja siinä, minkälaisia arvoja niissä tuodaan esiin. Suomessa esimerkiksi Youtube ja X ovat vahvasti oikeistokonservatiivisten ihmisten hallinnassa, ja alustat vetävät puoleensa muun muassa perussuomalaisia aktiiveja ja muita kannattajia. Instagram on Suomessa vasemmistolainen ja etenkin Tiktokin algorytmi toimii niin tehokkaasti, että se ehdottaa yksilölle vain

niin tehokkaasti, että se ehdottaa yksilölle vain oman poliittisen kuplan tuottamia sisältöjä. Myös muiden alustojen algoritmit toimivat samoin, mikä kiihdyttää polarisaatiota, sillä ihmiset saavat vahvistusta vain omille näkemyksilleen.

Aineiston 7.B kuviossa on kuvattu sitä, miten eri puolueisiin suhtaudutaan ja miten polarisaatiokehitys ja puolueiden identiteetit vaikuttavat siihen, miten suhtautuminen ihmisiin muuttuu. 49 % eli lähes puolet vastaajista kertoi, että ei voisi kuvitella seurusteluvansa perussuomalaisten kanssa ja 41 % ei voisi kuvitella seurusteluvansa kristillisdemokraatin kanssa. Ero on useita prosenttiyksikköjä muihin puolueisiin, mikä voisi viitata siihen, että suomalaisten enemmistö on arvoliberaalin aatteen kannattajia. Kyseiset puolueet ovat profiloituneet ehkä kaikista puolueista selvimmän arvokonservatiivisiksi, ja nimenomaan arvopohja vaikuttaa siihen, miksi moni on vastannut kuvion kuvaamalla tavalla.

Liike nyt on KD:n ja nykyhallituksen aikaisen PS:n tavoin oikeistopuolue (jopa enemmän oikealla kuin kaksi edellistä), mutta silti vain 28 % on vastannut, että ei voisi seurustella kyseisen puolueen edustajan kanssa. Liike Nyt ei ole identifioitunut Kokoomuksen tavoin konservatiivipuolueeksi, vaan puolueen jäsenet ja kannattajat ovat enemmän arvoliberaaleja.

Myös vihervasemmistoon kuuluviin puolueisiin kohdistuu selkeästi asenteellisuutta. Noin 30 % vastaajista ei voisi kuvitella seurusteluvansa Vasemmistoliiton tai Vihreiden kannattajan kanssa. Tämä puoltaa ajatusta poliittisesta vastakkainasettelusta: vastapuoli nähdään "pahana ja moraalittomana" sen sijaan, että hyväksyttäisiin toisen poliittiset mielipiteet. Tämä kertoo myös siitä, kuinka politiikasta on tullut voimakkaasti identiteettipoliittikkaa perinteisen vasemmisto-oikeisto-politiikan korvaajaksi.

Poliittista ja muutakin yhteiskunnallista kahtiajakautumista voitaisiin hillitä siten, että eri ryhmät kohtaisivat yhteisiä haasteita tai onnistumisen kokemuksia. 2020-luvulla niin koronakriisi kuin sodan uhkakin ja Nato-prosessi selkeästi yhdistivät kansalaisia ainakin hetkellisesti, sillä energia kului väittelemisen ja vastakkainasettelun lietsomisen sijaan selviytymiseen. Yhteisten ratkaisujen keksiminen sen sijaan, että lietsotaisiin cancel-kulttuuria ja demonisoitaisiin "vastustajia", tehostaisi polarisaatiokehityksen hillintää. Hillittämiseen tärkein avain on kansalaisten motivaatio siihen: jos vastakkainasettelua halutaan lietsoa, sitä ei voida estää. Kansalaisten asenteisiin tulisi siis vaikuttaa korostamalla yhteistyön merkitystä.

Suomalainen poliittinen kenttä on kuitenkin suhteessa moniin muihin maihin vielä varsin yhtenäinen, ja politiikat esimerkiksi eduskuntasalin ulkopuolella tulevat toimeen hyvin keskenään. Myös somen ulkopuolella käytävä debatti on yleensä paljon asiallisempaa, eikä Suomessa ole nähty hirveästi poliittisesti tai ideologisesti motivoituneita väkivallantekoja. Muutamat yksittäistapaukset ovat herättäneet voimakasta pahennusta laajalla rintamalla, mikä todistaa sen, että todellisuudessa suomalaisen yhteiskunnan tilanne on vielä täysin pelastettavissa.

Suomen kahtiajakautumiseen yritetään vaikuttaa myös ulkopuolelta. On esimerkiksi ajateltu, että Venäjä pyrki rajalle kuohuntaa aiheuttamalla lisäämään suomalaista maahanmuuttokritiikkiä ja lietsoa yhteiskunnan epätasapainoa ja siten horjuttaa suomalaisen yhteiskunnan vakautta. On siis myös hyvä tiedostaa "yhteiset viholliset" jo toimia kansakuntana yhtenäisesti niiden vastustamiseksi. Myös omaan somekäyttämiseen huomion kiinnittäminen voi auttaa paremman keskustelukulttuurin luomisessa: kun jokainen puhuu asiallisesti, myös polarisaatio vähenee.

Vastauksen pituus: 5304 merkkiä.

Maantiede

Alisa Luukkonen

2. Vesi kriittisenä luonnonvarana

2.1 Selitä lyhyesti, mitä tarkoitetaan makealla vedellä, ja kuvaile lyhyesti makean veden varastoja maapallolla. **4 p.**

Makea vesi tarkoittaa maapallon suolatonta vettä. Makea vesi on juomakelpoista, jos se ei ole saastunutta. Makeaa vettä on maapallolla esimerkiksi joissa, järvissä, lammissa, soissa, maaperässä ja pohjavetenä. Myös ilmakehässä on makeaa vettä, sillä kun vettä haihtuu meristä, suola ei haihdu veden mukana vaan jää mereen.

2.2 Pohdi, mitkä luonnonoloista ja ihmisen toiminnasta johtuvat tekijät vaikuttavat käytettävissä olevan puhtaan makean veden määrään maapallolla. **8 p.**

Puhdas makea vesi on jakautunut maapallolla epätasaisesti. Puhdasta makeaa vettä on vähiten aavikoilla, joita on pysyvien korkeapaineiden ja kylmien merivirtojen alueilla. Aavikoita on esimerkiksi hepoasteiden korkeapaineiden alueella. Myös sisämaat ovat luonnostaan kuivia alueita, sillä niihin ei riitä sateita mereltä. Joillain vauraammilla kuivilla alueilla, kuten Saudi-Arabiassa juomakelpoista vettä ostetaan ulkomailta tai suodatetaan merivedestä. Monilla alueilla mahdollisuutta veden ostamiseen ei kuitenkaan ole, ja puhtaasta vedestä voi syntyä kiistoja.

Ihmisen toiminnan seurauksena puhtaan makean veden varastoja on saastunut. Köyhillä, tiheään asutuilla alueilla sanitaatio eli jätteiden ja ulosteiden lajittelu on usein heikkoa. Ulosteista ja jätteistä saastunut vesi aiheuttaa paljon sairauksia ja on siksi juomakelvotonta. Useilla alueilla myös teollisuuden ja maatalouden jätteet hävitetään järviin tai jokiin. Esimerkiksi Intian Ganges-jokeen hävitetään kaikki kuolleista ruumiista teollisuusjätteisiin: joki on erittäin saastunut, mutta se on hinduille pyhä, ja siksi vettä juodaan ja siinä kylvetään.

Vesivarantoja saastuu myös esimerkiksi rankkasateiden, ja niistä aiheutuvien tulvien seurauksena. Tulvavesien mukana makean veden varastoihin pääseen saasteita. Tulvien riskejä lisää myös huono infrastruktuuri: etenkin köyhillä alueilla viemäröinti on usein heikkoa ja tulvivat hulevedet saastuttavat makean veden varantoja. Ilmastomuutoksen seurauksena sään ääri-ilmiöt, kuten rankkasateet, tulevat yleistymään.

Lisääntyneen maatalouden seurauksena suuri osa makeasta vedestä käytetään keinokasteluun. Keinokastelu nostaa maaperästä suoloja, joka aiheuttaa aavikoitumista. Tällöin myös alueen pohjavesivarannot heikkenevät ja makean veden määrä vähenee. Sadevesi imeytyy kuivaan maaperään huonosti, joka taas aiheuttaa tulvia ja saastuttaa alueita lisää.

Makeaa vettä kuluu paljon myös esimerkiksi vaateteollisuuteen.

2.3 Makean veden kulutuksen ennustetaan kasvavan tulevaisuudessa. Pohdi keinoja makean veden varojen kestävästä käytöstä tukemiseksi. **8 p.**

Tärkeä keino makean veden kestävästä käyttöön on vesihuolto. Vesihuolto varmistaa, että kaikille on tarjolla puhdasta vettä. Vesihuoltoon kuuluu myös veden puhdistamoiden ja putkistojen rakentaminen ja huoltaminen. Myös sanitaation parantaminen tukee makean veden kestävästä käyttöä. Kun vesihuolto ja sanitaatio ovat kunnossa, vettä voidaan kierrättää.

Makean veden varoja voidaan säästää hillitsemällä ilmastonmuutosta ja aavikoitumista. Ilmastonmuutosta hillitsemällä sään ääri-ilmiöt eivät voimistuisi niin paljon, ja rankkasateet ja tulvat eivät saastuttaisi makean veden varantoja. Tulvavalleilla ja viemäroinnillä voidaan myös estää tulvaveden pääsy makean veden varastoihin.

Yksi keino makean veden kestävästä käyttöön on sadeveden kerääminen. Kerättyä sadevettä voidaan hyödyntää esimerkiksi teollisuudessa ja maanviljelyssä. Tällä tavoin esimerkiksi jokien tai pohjavesivarojen vettä säästyy juomavedeksi.

Rikkaissa maissa ihmiset käyttävät arjessaan hyvin paljon vettä. Omassa arjessaan voi tehdä valintoja, jotka säästävät vettä, esimerkiksi käymällä lyhyemmissä suihkuissa ja pesemällä vain täysiä koneellisia pyykinkeitä tai astioita. Kannattaa myös miettiä omaan ekologiseen jalanjälkeen sisältyvää piilovettä, eli sitä, kuinka paljon vettä kuluu kuluttamiensa tavaroiden ja palveluiden tuottamiseen. Esimerkiksi avokadojen kasvattamiseen ja farkkujen valmistamiseen kuluu hyvin paljon vettä. Kannattaa siis miettiä, voisiko valita jonkin vettä säästävämmän vaihtoehdon.

Aidinkieli ja kirjallisuus, kirjoitustaito

Isla Holappa

Tehtävä: Vuorovaikutuksen pelisäännöt

Hyvässä keskustelussa ei pelätä jännitettä ja riitasointuja

Musiikissa harmonia rakentuu, kun eri säveliä soitetaan yhtä aikaa yhdessä ja ne saadaan toimivaan vuoropuheluun. Mielestäni kaikkein kauneinta harmoniaa syntyy, kun mukana on vaikeilta ja epäsovinnaisilta kuulostavia ääniä, joilla on kuitenkin täysipainoinen ja tärkeä osa harmonian syntymisessä – riitasoinnut ja jännitteet puretaan, tai ne tuovat jollain muulla tavalla lisää kokonaisuuteen. Löydän jännitteisestä musiikista yhtymäkohtia ihmiselämään ja ihmistenväliseen vuorovaikutukseen: nekin ovat täynnä harmaan sävyjä ja vaativat kykyä kestää ja käsitellä jännitteitä. Myös onnistuneessa kohtaamisessa ja keskustelussa toteutuvat hyvän harmonian elementit.

Suomalaisessa kulttuurissa meitä opetetaan kuitenkin käymään keskustelua varovaisemmin. Meille opetetaan, että keskustelun on sujuttava ketään osapuolta vaivaamatta tai satuttamatta. Allekirjoitankin suurimmaksi osaksi nämä periaatteet – onhan mukavaa ottaa varman päälle ja lopettaa keskustelu hymysuin, kokien olonsa turvalliseksi. Musiikissa näin etenevä kappale vastaisi jotakuinkin tasaista, asiallisesti duurissa etenevää sävelkulkua, joka välttelisi vaikealta kuulostavia ääniä. Kyseistä keskustelun tapaa havainnollistaa myös Siskonpeti-sketsisarjan jakso "Opettajat" (Yle Areena, 9.6.2015), jossa ryhmä opettajia arvostelee esihenkilönsä epäjohtomukaisia käytäntöjä, ja he päättävät yhdessä keskustella asiasta hänen kanssaan. Lopulta itse keskustelussa vain yksi opettajista rohkenee sanoa asiansa hänelle suoraan muiden katsoessa hiljaisina jalkoihinsa. Lopputuloksena on väärinymmärrys, bussin alle heitetty kollega sekä jännitteitä, joita opettajat jäävät yhdessä puimaan: "Sit siihen ei saa mitään sanaa". "Se on niinku jyrä." Sketsissä ilmenee suomalaisille ominainen tapa alkaa kainostelemaan ja peittelemään omia ajatuksia, kun keskusteluun ilmestyy jännitteitä.

Syntyneet jännitteet eivät kuitenkaan katoa minnekään, kun niitä ei pureta. Ne jäävät leijumaan julkilausumattomina tai selän takana lausuttuina kitkerinä sanoina ja padottuina tunteina. Viimeistään tässä vaiheessa kuulija huomaa, että näennäisen tasaisen kappaleen taustalla säveltäjä kaipaa jotain aivan muuta, aitoutta, yllätyksellisyyttä ja ristiriitoja. Korrektiuteen pyrkivässä keskustelussa vaarana siis on, että keskinäistä yhteyttä ei synny – perimmäisiä ajatuksia lausuta ääneen tai tunteita ilmaista siinä pelossa, ettei keskustelu vahingossakaan kävisi epäkorrektiksi. Samaisen pelon vankina olen huomannut, että esimerkiksi ihmisen korvaaminen vuorovaikutuksessa teknologialla, esimerkiksi tekoälyllä, onkin tästä näkökulmasta aika houkutteleva ajatus. Keskustelun voi halutessaan viedä mihin suuntaan tahansa. Tekoälyn antamat jatkokysymykset voi jättää huomiotta – se ei loukkaannu. Se harvoin tallaa pahasti kysyjän egolle ja jaksaa vastata jokaiseen kysymykseen. Keskustelu sen kanssa jää lähes poikkeuksetta harmittavan kädenlämpöiseksi – sekin on ohjelmoitu antamaan vastauksia ripauksella länsimaisen keskustelukulttuurin etikettiorjallisuutta.

Kuten harmonian käsitteessä, myös arkkitehti Alvar Aallon ajatuksessa "epäilyksen lahjasta" piilee jotain olennaista onnistuneesta vuorovaikutuksesta. Ajatus liittyy erääseen hänen suunnittelemistaan kirkoista. Kyseisen kirkon tila jakautuu kolmeen osioon, joista keskimmaisella ei ole käytännössä juuri mitään funktiota. Aallolle tila edusti kuitenkin filosofisessa mielessä kirkon tärkeintä osaa: välitilaa, jossa ei olla uskossa tai epäuskossa, vaan molemmissa samaan aikaan. Hän puhui epäilyksen lahjasta – epäilyksestä tilana, joka antaa ihmiselle mahdollisuuden astua ulos itsestään, kuitenkin tullen samalla nähdyksi. Vuorovaikutuksen kontekstissa tällainen ihanteellinen välitila tarkoittaisi kenties tilannetta, jossa keskustelun lähtökohtana on yhteys keskustelun osapuolten välillä, eivät omat ajatukset ja agenda tai toisen mielipiteiden eriyvyys omista.

Miten kyseiseen välitilaan olisi mahdollista päästä? "Jos ihminen kokee, että hänen tarpeensa on tullut työyhteisössä kuulluksi, hän suostuu laittamaan oman tahtonsa syrjään ja yhtymään ryhmän yhteiseen tahtotilaan", selittää psykologi Tony Dunderfelt Marja Kasasen artikkelissa "Sanaton viestintä kertoo enemmän" (kollega.fi, 11.1.2017). Täytyy siis opetella kuuntelemaan muita ja muuttamaan vuorovaikutustapaansa kysymyslähteisemmäksi, uteliaaksi. Uteliaisuus on keino, jonka avulla eriävä tai hiljainen, herkästi huomiotta jäävä mielipide saadaan rakentavasti mukaan keskusteluun. Se on myös erinomainen mutta aliarvostettu työkalu vakuuttamisessa, mikä usein unohtetaan. Kyseistä kohtaamisen tapaa voisi edistää myös opettelemalla japanilaista ichigo ichie -filosofiaa, jonka pääajatus on, että jokainen vuorovaikutustilanne on ainutkertainen ja -laatuinen ja juuri siksi huomion ja vaivan arvoinen. Ajattelutapa voi auttaa kohtaamaan ihmisiä sopivalla sekoituksella välinpitämättömyyttä ja kiinnostusta; lataamatta kohtaamiselle valtavia ennako-oletuksia ja -odotuksia ja toisaalta oppia arvostamaan sekä pieniä että suuria kohtauksia.

Keskustelussa kitkaa eivät aiheuta ainoastaan eriävät mielipiteet, vaan myös keskustelun osapuolten kokemat tunteet. Marja Kasasen artikkelissa kerrotaan tunneviestinnästä, jossa hyvä ilmapiiri rakentuu myös siitä, että kaikenlaiset vuorovaikutuksessa heräävät tunteet otetaan vastaan avoimesti ja hyväksyvästi. Artikkelin mukaan tunneviestintä on osa intuitiivista viestintää, jossa puhujaa kuullaan kokonaisvaltaisemmin, sanojen taakse, ajatusten, kokemusten ja pyrkimysten tasolle. Tällöin kohdataan "ydinminän tasolla eikä pelkästään roolien tai temperamenttien tasolla". Joskus sanat ja teot voivat nimittäin olla radikaalisti ristiriidassa syvimpien toiveiden ja ajatusten kanssa. Näin hiljattain videon, jossa poissa tolaltaan oleva mies uhkasi toista miestä puukolla. Mies, jota uhattiin, istahti rauhassa alas ja alkoi puhelemaan uhkaajalle hiljakseen. Sitten hän nousi, käveli miehen luo ja halasi tätä. Uhkaaja laski puukon kädestään. Tämä oli menettänyt edellisenä päivänä kaiken ja tunsu itsensä hyvin epätoivoiseksi. Sanotaan, että usein se, joka ansaitsee tekojensa puolesta rakkautta vähiten, tarvitsee sitä eniten.

Ajattelen, että onnistunut keskustelu ei siis välttämättä ole se korrektein mahdollinen, vaan sellainen, jossa asiat sanotaan rakentavasti ääneen ja syntyneet jännitteet otetaan huomioon ja puretaan. Toisen eriävä mielipide tai hankala tunne on harvoin uhka. Sen sijaan suhtautumalla niihin uteliaasti ja avoimesti päätyy usein hedelmälliselle maaperälle, jossa niin oma kuin toisenkin ajattelu sekä tunnetaidot voivat kasvaa. Se on tilaisuus saada toinen ymmärtämään oma näkökulma, viedä hänet luokseen vierailulle ajatteluunsa tuttua ja kaunista reittiä. Vaihtoehtoisesti keskustelukumppani voi viedä katsomaan uusia maisemia, jolloin saattaa huomata, missä itse menee vikaan; olisiko toisen ajatuksissa sittenkin järkeä? Toisen ajatuksiin tutustuessa omat argumentit voivat myös vahvistua, ja osaa jatkossa perustella paremmin, miksi näin ajattelee. Annetaan tilaa rosoille ja epätäydellisyydelle, sillä sitä ihmistenvälinen vuorovaikutus luonnostaan on, epätäydellistä ja arvaamatonta. Ja sellaisenaan inhimillisenä se myös pärjää muun muassa sen asemaa uhkaavalle teknologialle.

Hyvä keskustelu integroi eriävät mielipiteet ja vaikeat tunteet osaksi syntyvää keskustelua niin, että ne tekevät lopputuloksesta jopa kauniimman. Toki väliin mahtuu loistokkaita soolo-osuuksia, joissa niin valovoimaiset virtuoosit kuin hiljaiset, herkäät äänet pääsevät hetkeksi parrasvaloihin, ja joita muut keskustelun osapuolet luonnollisesti säestävät ja rytmittävät siten, että lopputulos on tasapainoinen ja harmoninen.

Kevään 2025 ylioppilaat

Aalto Niilo Johannes Eemeli, Aho Salla-Maria, Ahola Selina Sofia, Anttila Hannamaria Kerttu, Brauer Seela Helmi Mikaela, Haho Aunekaija Eveliina, Hannula Aatos Kauko Wilhelmi, Heikkilä Helmi, Heikkinen Emma Lotta Amanda, Heinonen Veera Marjaana, Heloneva Samuli Iikka Elia, Hintsala Alexiina Olivia, Holappa Isla Ulriikka, Honkala Lilli Sofia, Huotari Inka Lumi Maaria, Hurttia Iris Aurora, Hyry Linnea Aino Aliisa (yhdistelmäutkinto), Inkeroinen Ossian Aukusti, Kakko Niko Kristian, Kallunki Camilla Alexandra, Karhumaa Viola Eerika, Karttunen Inka Aino Kaarina, Kastaniotis Gea Aleksandra, Keränen Aino Eeva Maria, Keskitapio Aapo Artturi, Kipinä Kiia Karoliina, Kiuru Anna Esteri, Kotikangas Veeti Aleksanteri, Koivukangas Kaisla Eleonoora, Kokkonen Emilia Elisse Kaarina, Kolmonen Saana Lotta Adele, Kämäräinen Laura Elisabet, Lappalainen Joose Matias, Lauronen Jiri Matias, Lohi Malva Sylvia, Lohi Tilda Eriika, Luhtaanmäki Anniina Enni Helena, Luukkala Kasper Luka Tuomas, Luukkonen Alisa Olivia, Luukkonen Kaisa-Reeta Valpuri, Marjamaa Aila Hilda Kaarina, Meriläinen Riina Hilja Katariina, Mertala Säde Eveliina, Mikkola Noel Nikolas, Moilanen Isabella Aurelia, Mutanen Helka Mirjami, Mäki Sohvi Anna Inkeri, Mäkikangas Paavo Einari, Mäkiö Tuuli Anette Magdaleena, Mällinen Henri Matti Olavi, Mäntylä Helle Vanamo, Mäntyniemi Ronja Kaisa, Neuvonen Emilia Juliana, Nissilä Iina Helena, Nissinen Paavo Joonas Eemeli, Nousiainen Aurora Aira Amanda, Paasimaa Fanni Hertta Matilda, Paavola Miikka Kuutti Johannes, Pakanen Lumi Laimi Maria, Palo Elli Maria, Peltola Tuukka Matias, Pelkonen Marius Veeti Artturi, Pietiläinen Helmi-Maaria Elisabet, Pitkänen Miko Aarre Samuel, Puoskari Matias Lauri, Rahko Pihla Kaneli Ruusunnuppu, Rusanen Atte Tapani, Ryynänen Eemi Oskari, Saalasti Fiinu Maija Anttuuna, Saari Ilona Leia Olivia, Saarinen Sonja Anna Maria, Salmirinne Urho Sakari, Seluska Nea Sofia, Seppänen Joona Iiro Santeri, Sikala Helmiina Johanna, Sivonen Otto Eero Viljami, Takkinen Pieta Matilda, Tanayama Eino Johannes, Tolonen Essi Hilja Aurora, Tukio Mitja Emil Johannes, Tulkki Oula Elias, Tyni Aino Katariina, Törmänen Teresa Eveliina, Uusimäki Iida Katariina, Vallirinne Enna Emilia, Vallirinne Jaro Juhani, Vuoristo Jenni Karoliina, Vuorre Vilhelmiina Susanna, Vähäsöyrinki Urho Iisakki, Välimäki Tuomas Olavi, Öyttenmaa Joel Andreas.

Leevin toimitus onnittelee!